

OSNOVNA ŠOLA VOJNIK

RAZISKOVALNA NALOGA

SVOBODNA IZBIRA DEJAVNOSTI V PROSTEM ČASU

SOCIOLOGIJA

Mentor: Šarlah Simona

Avtorici: Kugler Mojca, 1999

Lektor: Jurgec Milena

Petek Patricia, 1999

Vojnik, 2014

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mentorici, Simoni Šarlah, ki nama je vseskozi dajala nasvete in nama pomagala pri najinem delu. Pomagala nama je kot mentorica in računalničarka, saj sva se včasih znašli v dilemi, kaj je prav in kaj ne. Med raziskovanjem naju je naučila, da se moramo vseh stvari lotiti resno, če jih želimo pravilno in v pravem času dokončati . Najina zahvala gre lektorici, Mileni Jurgec za skrb, da je najina naloga tudi jezikovno pravilna. Zahvaljujeva se vsem učencem in učenkam devetih razredov OŠ Vojnik, ki so sodelovali v najini anketi in jo vestno rešili. Zahvaljujeva se tudi srednješolcem za skrbno in iskreno izpolnjene anketne vprašalnike. Najlepša hvala našim trem pomočnikom, ki so vestno razdelili ankete med srednješolce. Hvala učiteljem, ki so se prilagodili in nama odstopili nekaj minut svoje ure, da sva lahko izvedli anketo .

NASLOV NALOGE: SVOBODNA IZBIRA DEJAVNOSTI V PROSTEM ČASU

Avtorici: Kugler Mojca, Petek Patricia

Mentorica: Šarlah Simona

Lektorica: Jurgec Milena

Šola: Osnovna šola Vojnik

Svoboda je zelo širok pojem. V naši raziskovalni nalogi smo se osredotočili na svobodo mladostnikov v njihovem prostem času. Za raziskovalno nalogo na to temo smo se odločili, ker se nam je zdelo zelo zanimivo raziskati, kaj si o svobodi mislijo naši sovrstniki. Raziskovali smo, koliko prostega časa imajo, kako svobodne se sami počutijo in kaj jih pri tem omejuje. Raziskavo smo izvedli med devetošolci OŠ Vojnik in srednješolci treh gimnazij v Celju. Naša raziskovalna naloga je bila zelo uspešna, saj smo prišli do vseh zelenih rezultatov. Med raziskovanjem smo ugotovili, da med osnovnošolci in srednješolci ni bistvene razlike, kar se tiče količine in svobode v prostem času. To nas je zelo presenetilo, saj smo pričakovali, da so srednješolci bolj svobodni, za osnovnošolce pa smo pričakovali, da imajo več prostega časa kot srednješolci. V naši raziskovalni nalogi smo ugotovili, da je le slaba polovica anketiranih zadovoljna s količino in dejavnostmi v svojem prostem času. Pričakovali smo, da so mladostniki bolj zadovoljni.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
1.1 Nameni in cilj raziskave	6
1.2 Predmet raziskave	6
1.3 Hipoteze	7
2 TEORETIČNI DEL	8
2.1 Kaj je svoboda?	8
2.1.1 Kako svobodo definirajo različni avtorji?	9
2.2 Kaj je prosti čas?	9
2.2.1 Svobodna izbira prostega časa	11
2.2.2 Kaj pa ponuja družba?	11
2.2.3 Kako družina vpliva na prosti čas?	12
3 EMPIRIČNI DEL	13
3.1 Metode dela	13
3.2 Opis vprašalnika	13
3.3 Izvajanje anketiranja	14
3.4 Opis vzorca	14
4 ANALIZA REZULTATOV	16
5 RAZPRAVA	22
6 ZAKLJUČEK	24
7 SEZNAM LITERATURE	25
8 PRILOGE	26

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol anketiranih osnovnošolcev	14
Graf 2: Spol anketiranih srednješolcev	15
Graf 3: Količina prostega časa pri osnovnošolcih	16
Graf 4: Količina prostega časa pri srednješolcih	17
Graf 5: Količina prostega časa pri osnovnošolcih in srednješolcih skupaj	17
Graf 6: Šport kot obveznost	18
Graf 7: Svobodna izbira dejavnosti osnovnošolcev	18
Graf 8: Svobodna izbira dejavnosti srednješolcev	19
Graf 9: Zadovoljstvo s količino in načinom preživljanja prostega časa	20
Graf 10: Vpliv družine na prosti čas pri osnovnošolcih	20
Graf 11: Vpliv družine na prosti čas pri srednješolcih	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Starost anketirancev	15
--------------------------------------	----

KAZALO PRILOG

Anketni vprašalnik	26
--------------------------	----

1 UVOD

Za raziskovalno nalogo na temo svobode smo se odločili, ker nas je zanimalo, koliko prostega časa imajo najini sovrstniki in kako (svobodno) ga preživljajo. Zanimale so nas razlike med prostim časom osnovnošolcev in srednješolcev. Za vzorec smo si izbrali devetošolce naše šole in tri oddelke gimnazij v Celju. Razdelili smo jim anketne vprašalnike in tako prišli do potrebnih podatkov. Ko smo uredili podatke v grafe in tabele, smo s tem ovrgli oz. potrdili naše hipoteze.

1.1 Namen in cilj raziskave

Namen naše raziskave je ugotoviti, kaj je za mladostnike prosti čas, koliko prostega časa povprečno imajo na dan, ali menijo, da ga imajo dovolj, in koliko svobode imajo pri izbiri dejavnosti v svojem prostem času. Zanimalo nas je, kaj mladostniki najraje oz. najpogosteje počnejo v prostem času in kdo ali kaj vse vpliva na njihovo izbiro aktivnosti v prostem času ter ali imajo na to veliko vpliva starši. Hoteli smo tudi ugotoviti, s čim bi se še želeli ukvarjati in kaj jim to preprečuje. Namen raziskave je bil tudi ugotoviti, kaj mladostniki menijo o svojih hobijih, ki si jih sicer sami izberejo po svoji svobodni volji; zanimalo nas je, ali se jim zdi, da te dejavnosti sčasoma niso več svobodna izbira, kaj početi v prostem času, temveč obveznost. Zanimalo nas je tudi mnenje mladostnikov, kako zadovoljni so s količino in načinom preživetja svojega prostega časa; ali bi želeli početi še kaj drugega in kaj jim to preprečuje.

1.2 Predmet raziskave

Predmet naše raziskave je bila svobodna izbira preživljanja prostega časa. Zanimalo nas je, če mladostniki svobodno preživljajo svoj prosti čas. Raziskovali smo njihovo mnenje o njihovem prostem času in primerjali med sabo količino prostega časa osnovnošolcev in srednješolcev ter njihovo možnost odločanja o dejavnosti v tem času.

1.3 Hipoteze

H1: Več kot 70 % anketiranih ima vsaj eno uro prostega časa na dan.

H2: 70 % anketiranih, ki se ukvarjajo s kakšnim športom, meni, da le-ta postane obveznost.

H3: Srednješolci so bolj svobodni pri izbiranju dejavnosti v prostem času kot osnovnošolci.

H4: Manj kot 20 % anketiranih je zadovoljnih s količino in načinom preživljanja prostega časa.

H5: Učenci osnovne šole imajo v povprečju več prostega časa kot srednješolci.

H6: Pri osnovnošolcih ima družina večji vpliv na njihove odločitve o preživljanju prostega časa kot pri srednješolcih.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Kaj je svoboda?

Slovar slovenskega knjižnega jezika razlaga pojem svobode v osmih točkah. Prva točka: »stanje, ko so ljudje podrejeni samo zakonom in ne neomejeni, samovoljni oblasti koga« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da je svoboda stanje, ko nas omejujejo samo zakoni, ki so namenjeni zaščititi ljudi. Zakoni nas po eni strani varujejo, po drugi pa nas spoštovanje le-teh omejuje v popolni svobodi. Druga točka: »stanje, ko skupnost, država ni podrejena neomejeni, samovoljni oblasti ali kaki tuji državi« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da je država samostojna in se sama odloča o zakonih. Tretja točka: »stanje, ko človek lahko izbira, se odloča po lastni volji« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da je človek svobodna oseba, ki se odloča po svoji volji in ni podrejen nekemu drugemu, ki bi ga moral ubogati proti lastni volji. Četrta točka pravi »Stanje, ko komu kdo s silo, prisilo ne omejuje gibanja« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da se lahko vsak človek svobodno giba in mu svobodo gibanja nihče ne sme omejevati. Peta točka prav tako definira pojem svobode: »Stanje, ko kaka dejavnost ni omejena s posebnimi predpisi, pravicami koga« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da so vse dejavnosti svobodne in se za njih odločiš na podlagi svojih odločitev ter jih nihče ne omejuje. Šesta točka pravi: »Stanje, ko človek svojemu mišljenju, kritičnosti ne postavlja mej, omejitev« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da lahko vsak misli svobodno, kakor sam želi. Sedma točka: »Stanje, ko človek ravna, presoja po svojem spoznanju, potrebah in ne v skladu s splošnimi pravili, zlasti moralnimi« (SSKJ, 1995: 1342), kar pomeni, da ima vsak človek svobodo govora in lahko svobodno izraža svoje misli. Osmo točka pravi, da pojem svoboda pomeni tudi »svoboščina« (SSKJ, 1995: 1342). Svoboščina pomeni varovane pravice do osebne svobode, oziroma da je vsak človek svoboden. (SSKJ, 1995: 1342).

Če povzamemo, je svoboda širok pojem, ki ga težko razložimo na enostaven, kratek način, saj lahko nanjo gledamo z različnih zornih kotov. Prav tako se znanstvenega raziskovanja svobode različni strokovnjaki lotevajo na različne načine.

2.1.1 Kako svobodo definirajo različni avtorji?

Da bi lahko svobodo še bolj podrobno definirali, smo poiskali nekaj definicij različnih avtorjev, ki jo poskušajo definirati vsak s svojega zornega kota.

Danilo Šušter v svoji knjigi *O svobodni volji od Leibniza do Libeta* razlaga pojem svobode kot enega osrednjih pojmov. Pravi, da je svoboda bistvena za razumevanje sebe, svoje individualnosti, dostojanstva in morale. »Zato smo moralno odgovorni za posledice svojih dejanj, jih obžalujemo in se čutimo krive, če ga kaj »polomimo«, zato nas drugi lahko hvalijo, ali pa so nad nami ogorčeni in nas včasih celo kaznujejo« (Šušter, 2007: 7). Omenja tudi barona D'Holbacha, ki je ugotavljal, da je svoboda bistvo religije, ker nas bog kaznuje za napake, ki smo jih naredili s svojimi svobodnimi odločitvami. Ugotavlja tudi, da nas svobodne odločitve razlikujejo od živali, ker le-te ne odgovarjajo moralno za svoja dejanja (Šušter, 2007).

Hayek v svoji knjigi *Ustava za svobodo* razlaga svobodo kot stanje, v katerem človek ni podvržen prisili ali volji drugih. Svoboda pomeni možnost odločanja v skladu z svojimi odločitvami in načrti. Lahko jo opisujemo kot »neodvisnost od proste volje drugega« (Hayek, 2012: 4). Vendar se ne moremo vedno izogniti raznim okoliščinam, v katerih smo izpostavljeni prisilam. Prisilo razumemo kot nadzor neke osebe nad drugo osebo. Prisile se po navadi pojavijo, da bi čim bolj zmanjšali škodo in posledice nekih dejanj, a niso vedno v skladu z lastno voljo nekega posameznika (Hayek, 2012). To prisilo po navadi uporabljajo starši, ki majhnega otroka učijo obnašanja in dobrih navad.

2.2 Kaj je prosti čas?

Ker je predmet naše raziskave svoboda odločanja, kako preživeti svoj prosti čas, je nujno, da pojasnimo tudi, kaj razumemo pod pojmom »prosti čas«.

Azra Kristančič v svoji knjigi *Svoboda izbire - Moj prosti čas* razlaga pojem prosti čas kot svobodo, s katero oseba razpolaga, kakor želi, po svoji volji. Razlaga, da je prosti čas potreba v življenju vsakega, tako kot je delo potreba, da se zagotovi obstoj. Prosti čas je potreba, da lahko človek normalno funkcionira. Včasih so vladajoči podpirali tiste oblike prostega časa, ki so se zdele primerne njim. Še danes je preživljanje prostega časa v področjih, ki so bliže družini, šoli ter ostalim združenjem. Prosti čas je ključen del v življenju in razvoju ter naredi življenje dragocenejše. Prosti čas je čas, ki človeka

reši pred preveliko obremenitvijo z delom. Rekreacija je del tega časa, nekateri strokovnjaki pa pravijo, da sta svoboda in rekreacija identična pojma ter da rekreacija pozitivno vpliva na psihično ter telesno oblikovanje človeka. Rekreacija ter prosti čas sta potrebna, saj pomagata človeku do izražanja samega sebe ter razvijata značaj človeka. Prosti čas omogoča razvijanje medsebojnih odnosov ter nadgrajuje kreativnost. Prosti čas naj bi zmanjševal stres (Kristančič, 2007).

»Prosti čas je del našega življenja, je del različnih področij kot družbeno, ekonomsko, politično ali kulturno življenje. Je čas, ki nam ostane po opravljenih obveznostih (šolskih, poklicnih, družinskih, družbenih) in lahko prosto razpolagamo z njim. Ta čas prispeva k boljšemu počutju, občutku sreče, sproščenosti, svobodi in osebni rasti« (Lušina, 2011: 9). Prosti čas je čas v našem življenju in je deležen na vseh področjih. Je odvečen čas po opravljenih obveznostih. Ta čas nas čustveno in telesno sprošča, pomirja ter veseli (Lušina, 2011: 9).

»Količina prostega časa se spreminja glede na starost, spol, ekonomsko stanje, vendar lahko posplošimo, da imajo predšolski otroci največ prostega časa, saj imajo najmanj obveznosti, nato sledijo šolski otroci in za njimi odrasli. Najbolj izkoriščen prosti čas naj bi imeli prav starejši, ki niso več zaposleni, saj so toliko bolj izkušeni in prosti čas aktivno uporabijo za izpolnitev vseh želja in aktivnosti, za katere prej niso imeli časa« (Lušina, 2011: 9) Prosti čas je odvisen glede na starost, spol in gospodarsko stanje. Predšolski otroci naj bi imeli največ prostega časa. Ker so še mladi, še ne znajo in ne zmorejo pomagati staršem, zato nimajo nobenih obveznosti oz. zaposlitev. Za njimi so šolski otroci z manj obveznostmi, saj ti že lahko pomagajo staršem, ob vplivu šole in sovrstnikov pa si že poiščejo tudi kakšne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo. Za njimi so še odrasli. Ti imajo najmanj prostega časa, saj hodijo v službo, skrbijo za otroke, ob tem pa jim ne ostane veliko časa samo zanje. Starejši naj bi najbolje izkoristili svoj prosti čas, saj so skozi svoje celotno življenje izoblikovali mnenje, kaj se jim zdi najbolj pomembno in kaj jih osrečuje ter imajo na starost dovolj časa za to.

V 24. členu Splošne deklaracije človekovih pravic navajajo slednje : »Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnih ur, in pravico do občasnega plačanega dopusta« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic> organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/ (6.1.2014, 19.05.) Vsi

prebivalci Slovenije imajo pravico do prostega časa in števila delovnih ur, ki so razumne za človeka, ter do plačanega dopusta. To pomeni, da si vsakdo lahko v svojem prostem času in v času dopusta odpočije in se regenerira, da lahko nato spet nadaljuje s svojim delom.

2.2.1 Svobodna izbira prostega časa

Preživljanje prostega časa je odvisno od posameznika. Azra Kristančič trdi, da vsak dobi zadostno količino prostega časa, kako ga bo preživel, pa je odvisno samo od njega. V svobodi mora biti posameznik dovolj močan, da se svobodno odloči o dejavnostih v prostem času ter kako koristno ga po izrabil. Glavni namen prostega časa je, da se v tistem času človek ne počuti zaskrbljeno, pod nadzorom ali da mu kdo ukazuje. Raznovrstne dejavnosti omogočajo posamezniku svobodno odločitev oziroma izbiro. Veliko dejavnosti vključuje kolektivnost, tako posameznik razvija sposobnost za skupinsko delo ter sodelovanje. Pomemben dejavnik je tudi individualnost, izražanje samega sebe. Tako se posameznik vključi v dejavnosti v skladu z nagnjenji oz. razpoloženjem (Kristančič, 2007). Torej preživljanje prostega časa je odvisno od posameznika, saj se lahko vsak sam odloči, kaj bo počel v svojem prostem času. Pomembno je, da se vsak sam odloči, kaj mu ustreza, saj ima na razpolago ogromno dejavnosti. Ljudje v prostem času dozorevamo s pomočjo dejavnosti, katerih se lotimo.

2.2.2 Kaj pa ponuja družba?

Za prosti čas je današnja družba ustanovila različne ustanove za vzgojo, ki so prilagojene starosti. Azra Kristančič je te razvrstila v nekaj skupin. Prve so vzgojno-izobraževalne ustanove, ki se osredotočijo na vzgojo. Kot prvo ustanovo je Azra Kristančič opisala vrtec. Je prva faza vzgoje ter organiziran prosti čas. To je prva stopnja razvijanja kreativnosti, kot je risanje, igranje, delo z različnimi materiali. Otroci dobivajo dobre lastnosti za skupinsko delo, ustvarjanje, moralne veščine. Vrtec je prva stopnja učenja v življenju.

Naslednja ustanova je šola (osnovna, srednja, višja, visoka ter univerza). Šola je najboljše preživljanje prostega časa, kjer se zbirajo različni učenci. Ampak za vse šolske dejavnosti so potrebna denarna sredstva (Kristančič, 2007).

V svojem življenju torej »gremo« skozi več vzgojno-izobraževalnih ustanov, v katerih se naučimo navad za življenje in načinov, kako izkoristiti svoj prosti čas. To so organizirane ustanove: vrtec, šola.

2.2.3 Kako družina vpliva na prosti čas?

Družina vpliva na izbiro prostega časa. Družina mora posamezniku zagotoviti trdnost, spoštovanje drugih, samospoštovanje, zagon za življenje, zaupanje, pametno odločanje ter uravnovešanje (Kristančič, 2007). Družina ima velik vpliv, saj se glede na družinske člane in na njihove želje odločamo, kaj bomo počeli v svojem oz. skupnem prostem času.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Metode dela

Informacije smo na začetku iskali v knjigah, ki smo si jih izposodili v knjižnici, ter na internetni strani. Najprej smo knjige preučili in si izpisali koristne podatke. V knjigah smo prebrskali podatke o svobodi in o prostem času na splošno. Ko smo poiskali vso literaturo, ki smo jo potrebovali, smo se sistematično organizirali in pričeli z nadaljnjim delom. Najprej smo naredili nekaj povzetkov. Glede na podatke v knjigah smo sestavili anketni vprašalnik. Najprej smo jih v času pouka razdelili učencem devetega razreda Osnovne šole Vojnik. Za pridobivanje podatkov od srednješolcev smo za pomoč prosili tri prijatelje, ki so anketne vprašalnike razdelili svojim sošolcem v gimnazijah in nam jih kasneje vrnil. Nato smo vse vprašalnike skrbno prešteli in analizirali podatke. Vse rezultate, ki smo jih dobili, smo statistično obdelali in jih prikazali s tabelami in grafi.

3.2 Opis vprašalnika

V anketo smo zajeli učence devetega razreda in srednješolce. Prva tri vprašanja so bila demografska. Zanimal nas je spol anketirancev, njihova starost in šola, ki jo obiskujejo (osnovna ali srednja šola). Pri četrtem vprašanju smo želeli izvedeti, kaj sploh je za anketirance prosti čas, na voljo so bili odgovori kot npr. čas, ki ga anketiranci preživijo po svoje, čas za športne aktivnosti ali pa čas za zabavo. Pri petem vprašanju smo spraševali, koliko prostega časa imajo mladostniki in pri šestem, ali se jim zdi, da ga imajo dovolj. Nato smo pri sedmem vprašanju hoteli izvedeti, s čim se najraje oz. najpogosteje ukvarjajo v prostem času. V osmem vprašanju smo želeli izvedeti, kaj si mladostniki še želijo početi v prostem času, in v devetem vprašanju, zakaj tega ne morejo početi. Tukaj je bilo možnih več odgovorov. Želeli smo tudi izvedeti, ali se jim zdi, da šport, s katerim se ukvarjajo, lahko čez čas postane obveznost. To smo spraševali v desetem vprašanju. V nadaljevanju anketnega vprašalnika, pri enajstem vprašanju, smo spraševali, ali družina vpliva na odločitve o preživljanju prostega časa. Pri dvanajstem vprašanju nas je zanimalo, ali anketiranci svobodno izbirajo dejavnosti v prostem času. Na voljo so imeli štiri odgovore. Pri trinajstem vprašanju smo hoteli izvedeti, kdo najbolj vpliva na to, koliko prostega časa imajo, in pri štirinajstem vprašanju, kdo najbolj vpliva, kako bodo preživeli svoj prosti čas. Na koncu nas je

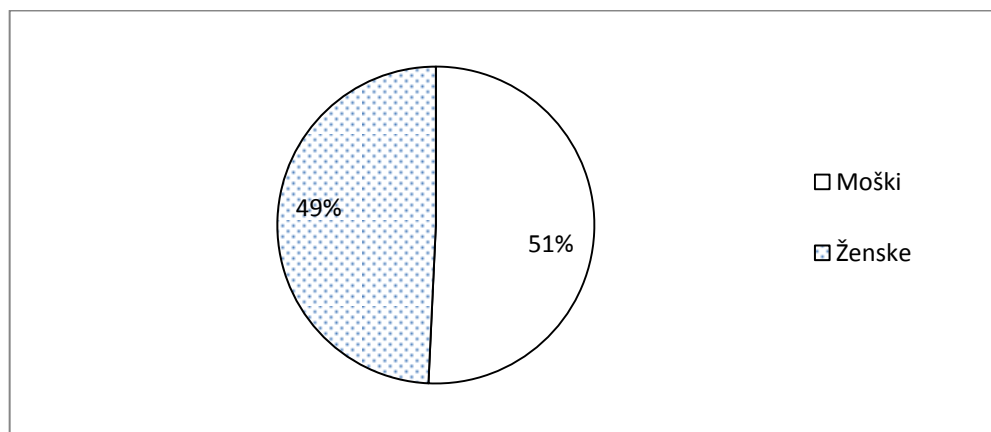
zanimalo, ali so zadovoljni s količino in načinom preživljanja svojega prostega časa. Na voljo so imeli sedem odgovorov, npr. da, popolnoma sem zadovoljen, ne, nimam dovolj prostega časa ali ne, če bi imel več denarja, bi se ukvarjal s čim drugim in na koncu sva dodali možnost drugo.

3.3 Izvajanje anketiranja

Anketni vprašalnik je bil zaprtega tipa in je zajemal 15 vprašanj. Ponekod smo kot eno izmed možnosti dodali odgovor »drugo«, da so anketiranci sami vpisali odgovor. Anketo smo izvedli v treh oddelkih 9. razreda Osnovne šole Vojnik ter dveh oddelkih prvega letnika gimnazije in enem oddelku drugega letnika gimnazije. Učencem devetega razreda smo anketne vprašalnike razdelili v času pouka. Učenci so anketne vprašalnike vestno in iskreno rešili v dobrih 10 minutah. Anketne vprašalnike za srednješolce so nam pomagali razdeliti trije prijatelji, ki obiskujejo te razrede, in nam jih vrnil nazaj.

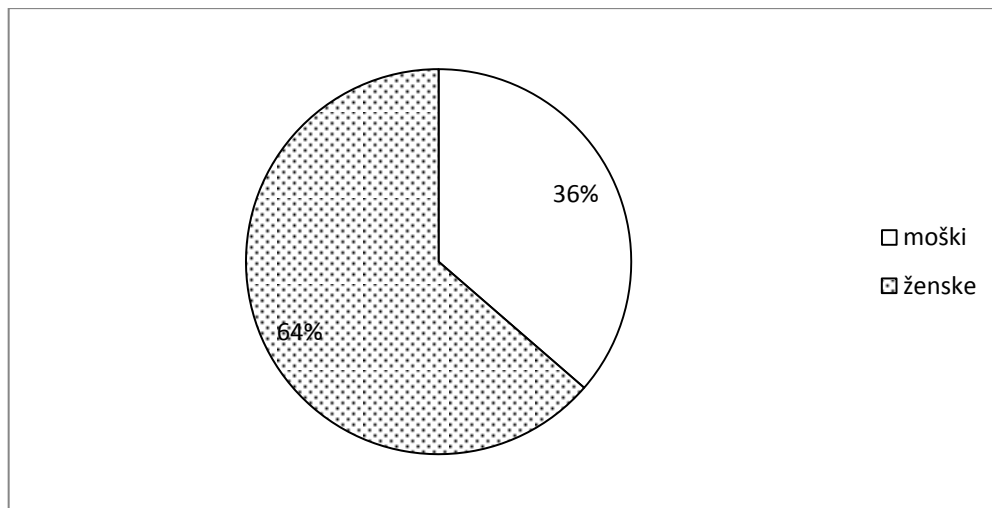
3.4 Opis vzorca

Naša raziskovalna naloga je zajemala dva vzorca, in sicer osnovnošolce in srednješolce. Prvi vzorec so bili učenci naše šole. Naš anketni vprašalnik je rešilo 67 učencev osnovne šole. Delež po spolih je bil približno enak, kar prikazuje graf 1.

Graf 1: Spol anketiranih osnovnošolcev V grafu so besede zapisane z malo začetnico, % so zapisani s presledkom od številke.

Drugi vzorec so bili srednješolci. Pri srednješolcih je v anketi sodelovalo več deklet kot fantov. To prikazuje graf 2.

Graf 2: Spol anketiranih srednješolcev

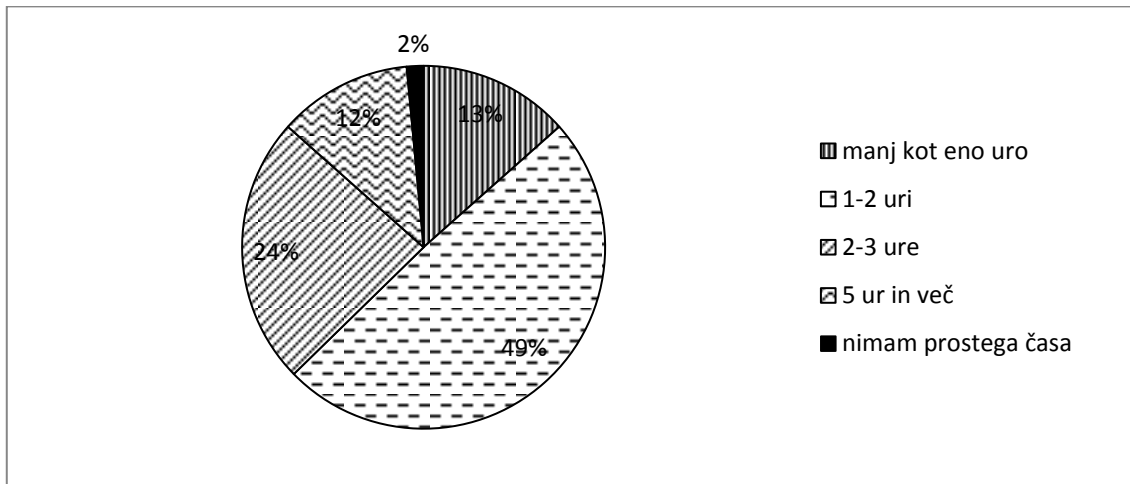
Naš vzorec so sestavljali anketiranci stari od 14 let naprej. Največ anketiranih je bilo starih 14 let, najmanj pa nad 16. Njihovo starost prikazuje tabela 1.

Starost	14 let	15 let	16 let	Več kot 16 let	Skupaj
Osnovna šola	59	8	0	0	67
Srednja šola	0	34	24	4	62
Skupaj:	59	42	24	4	129

Tabela 1: Starost anketirancev

4 ANALIZA REZULTATOV

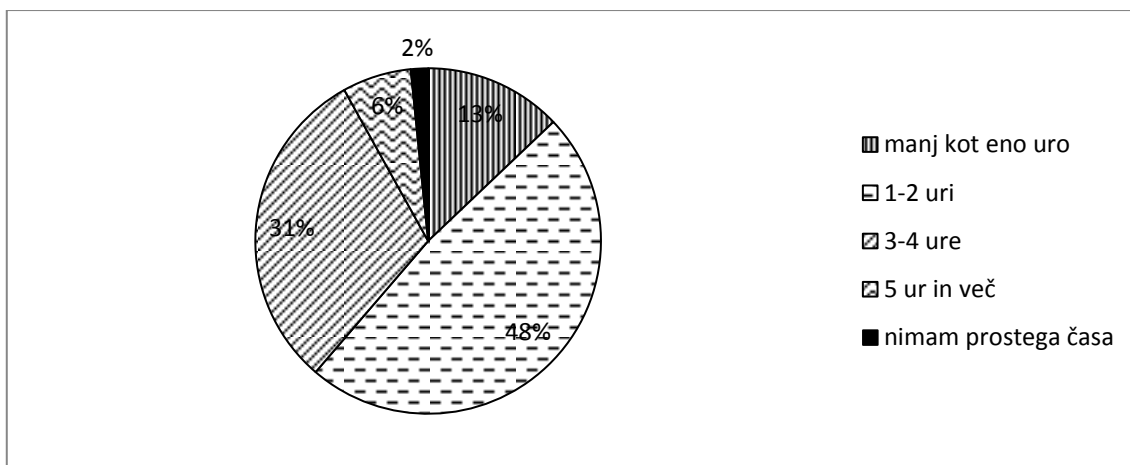
V anketnem vprašalniku nas je zanimalo, koliko prostega časa imajo anketirani povprečno na dan. Graf prikazuje količino prostega časa, ki ga imajo anketirani osnovnošolci.

Graf 3: Količina prostega časa pri osnovnošolcih

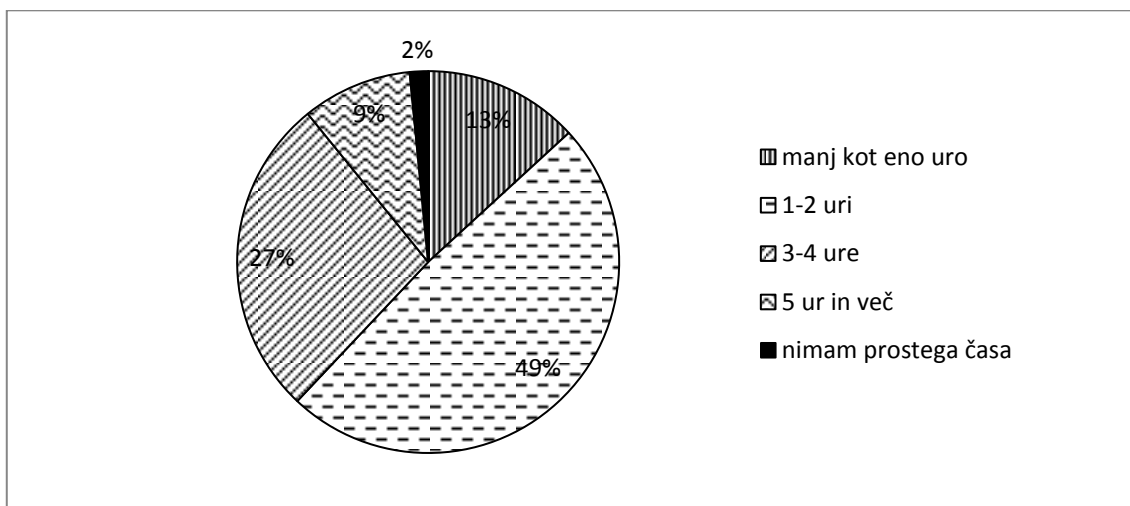
Ugotovili smo, da ima slaba polovica anketiranih osnovnošolcev 1-2 uri prostega časa na dan. 24 % anketirancev je odgovorilo, da ga imajo 2-3 ure, 13 % vprašanih ima manj kot eno uro prostega časa, 12 % ga ima 5 ur ali več, le 2 % anketiranih je odgovorilo, da prostega časa sploh nimajo.

Pri srednješolcih je prav tako kot pri osnovnošolcih slaba polovica odgovorila, da imajo 1-2 uri prostega časa dnevno. Nekaj več srednješolcev kot osnovnošolcev je odgovorilo, da imajo dnevno 2-3 ure prostega časa. Za polovico manj srednješolcev je odgovorilo, da imajo na dan 5 ur ali več prostega časa. 13 % srednješolcev je odgovorilo, da imajo na dan eno uro ali manj prostega časa, 2 % jih je odgovorilo, da nimajo prostega časa. Enak rezultat na ta dva odgovora se je pojavil že pri osnovnošolcih. Odgovore srednješolcev o količini njihovega prostega časa prikazuje graf 4.

Graf 4: Količina prostega časa pri srednješolcih

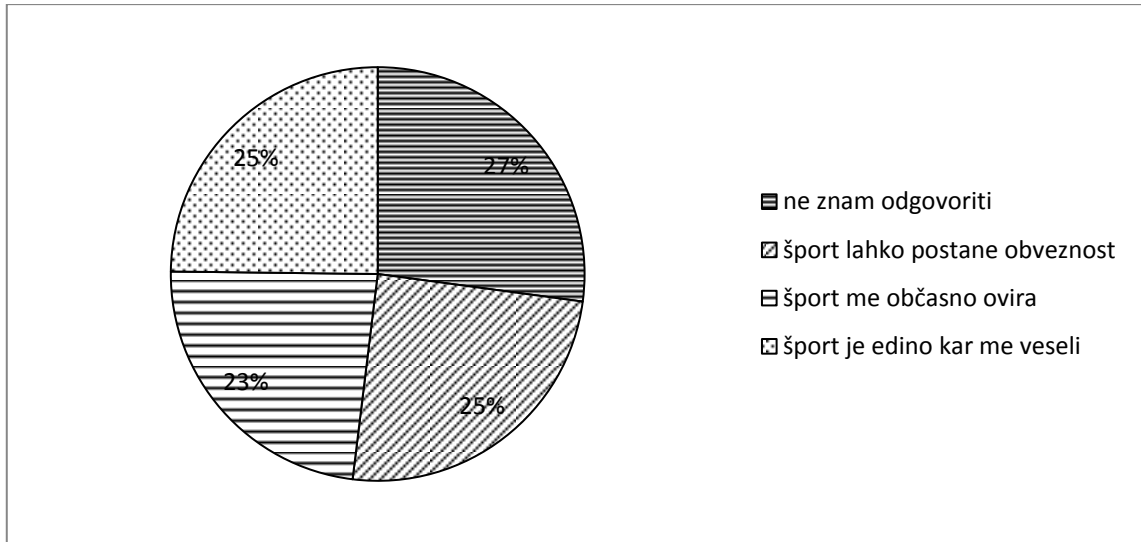
V grafu 5 so prikazani še rezultati osnovnošolcev in srednješolcev skupaj. Iz rezultatov v grafih smo opazili, da bistvenih razlik med osnovnošolci in srednješolci ni. Sklepamo, da je to zaradi tega, ker med njimi ni velikih razlik v starosti. Večina obojih ima 1-2 uri prostega časa oz. več.

Graf 5: Količina prostega časa pri osnovnošolcih in srednješolcih skupaj

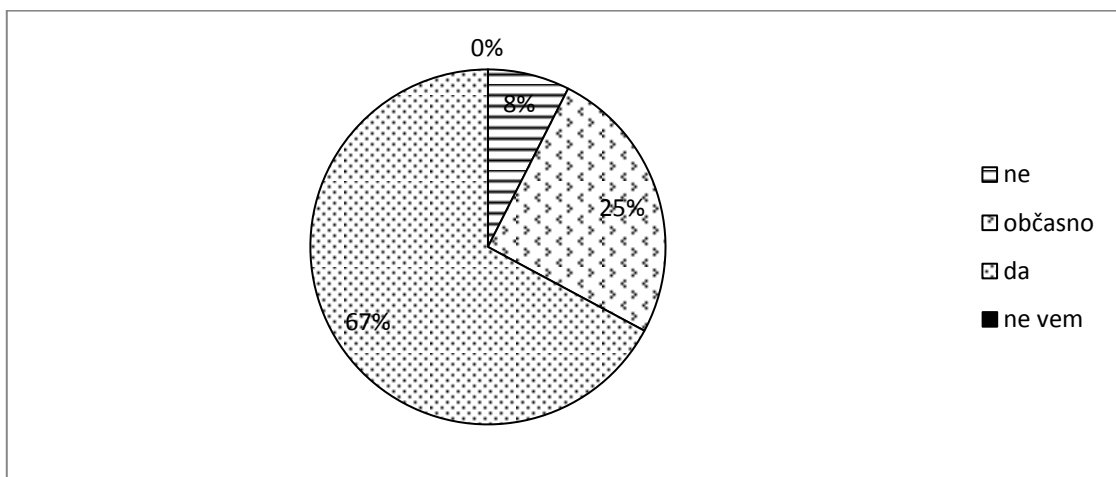
Eno izmed vprašanj je bilo namenjeno tistim, ki se v prostem času ukvarjajo s športom. Odgovori so bili približno enako razporejeni. Malce več kot četrtnina odgovorov je bila, da ne znajo odgovoriti, saj se ne ukvarjajo s športom. Četrtnina anketirancev meni, da šport lahko postane obveznost in jih omejuje v prostem času, četrtnina jih je odgovorilo, da je šport edino, kar jih veseli v prostem času. Slaba četrtnina anketiranih je odgovorila,

da jih šport občasno ovira, kar pomeni, da se s športom sicer radi ukvarjajo, a ne bi bili radi tako dosledni s treningi oz. bi jih občasno radi izpustili. Rezultate prikazuje graf 6.

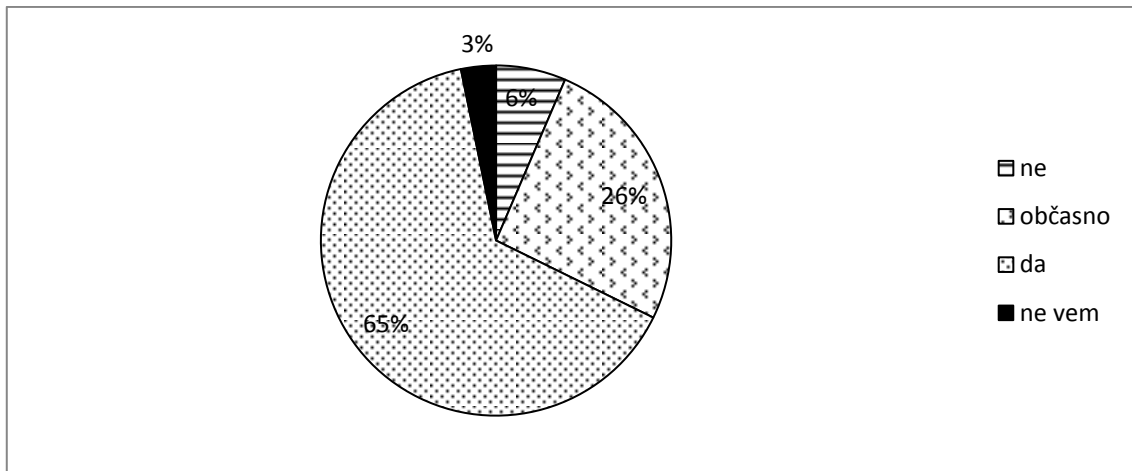
Graf 6: Šport kot obveznost

V 12. vprašanju smo spraševali, če se anketiranci počutijo svobodne pri izbiri načina preživljanja prostega časa. Pri osnovnošolcih jih je več kot polovica odgovorilo, da se. Četrtnina osnovnošolcev je odgovorila, da se le občasno odločajo svobodno, 8 % anketirancev se v prostem času ne odloča svobodno. Rezultate anketnih vprašalnikov za osnovnošolce prikazuje graf 7.

Graf 7: Svobodna izbira dejavnosti osnovnošolcev

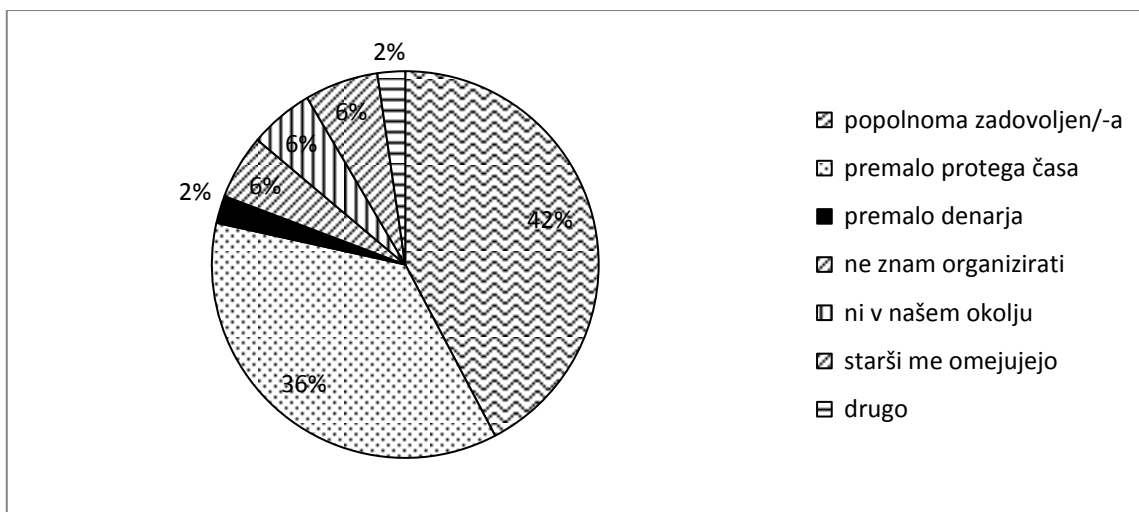
Naslednji graf (graf 8) prikazuje, kako svobodno izbirajo svoje dejavnosti v prostem času srednješolci. Pri srednješolcih je bilo odgovorov, da dejavnosti izbirajo svobodno, za 2 % manj kot pri osnovnošolcih, kar nas je presenetilo, saj smo pričakovali, da so srednješolci bolj svobodni. Dobra četrtina srednješolcev je odgovorila, da so občasno svobodni. Razlika v primerjavi z osnovnošolci je 1 %. Da niso svobodni pri izbiranju dejavnosti je odgovorilo 6 % srednješolcev, odgovarjali pa so tudi z ne vem.

Graf 8: Svobodna izbira dejavnosti srednješolcev

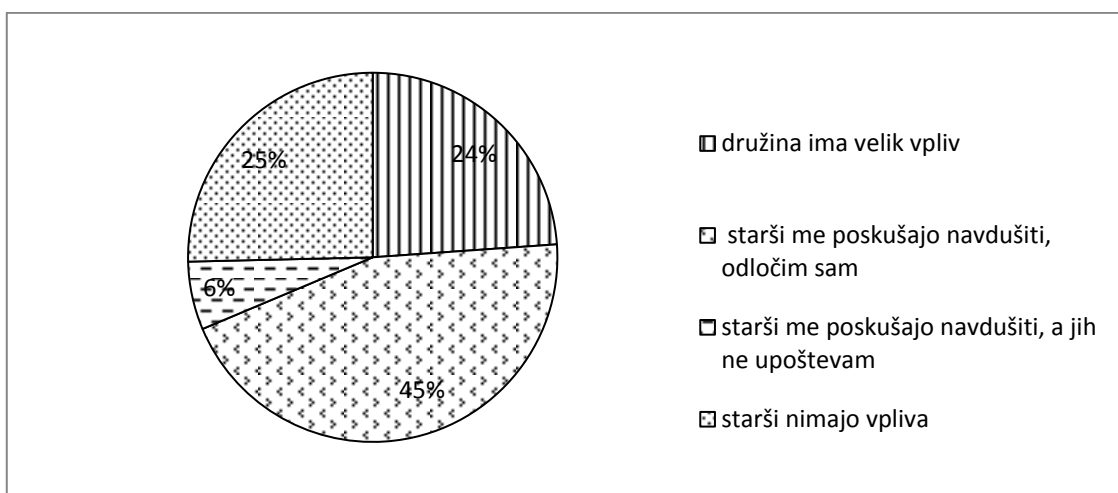
Ugotovili smo, da med osnovnošolci in srednješolci ni skoraj nobene razlike v tem, kako svobodni so pri izbiranju dejavnosti v svojem prostem času. Kot smo že prej omenili, je to verjetno posledica ne tako velikih razlik v starosti.

V grafu 9 smo prikazali rezultate vprašanja, v katerem smo spraševali, kako zadovoljni so anketiranci s količino in načinom preživljanja svojega prostega časa. Rezultati osnovnošolcev in srednješolcev so prikazani skupaj, saj spet ni bilo bistvenih razlik. 42 % jih je odgovorilo, da so popolnoma zadovoljni, 36 % pa meni, da imajo prostega časa premalo. Nato so sledili trije odgovori z enakim številom. 6 % anketiranih je odgovorilo, da jih starši preveč omejujejo, 6 %, da dejavnosti, ki si jih želijo, ni v njihovem okolju, 6 % pa, da si prostega časa ne znajo organizirati. Najmanj pogosta odgovora sta bila, da če bi imeli več denarja, bi se ukvarjali s čim drugim, ali pa so obkrožili drugo. To kaže na to, da jih pri prostem času omejuje predvsem čas, ki ga imajo premalo, da bi ga izkoristili za vse svoje želje in potrebe. Zelo malo pa je takšnih, ki jih omejujejo starši oz. denar. To pomeni, da so anketirani bolj ali manj svobodni in da je njihovo finančno stanje dobro.

Graf 9: Zadovoljstvo s količino in načinom preživljanja prostega časa

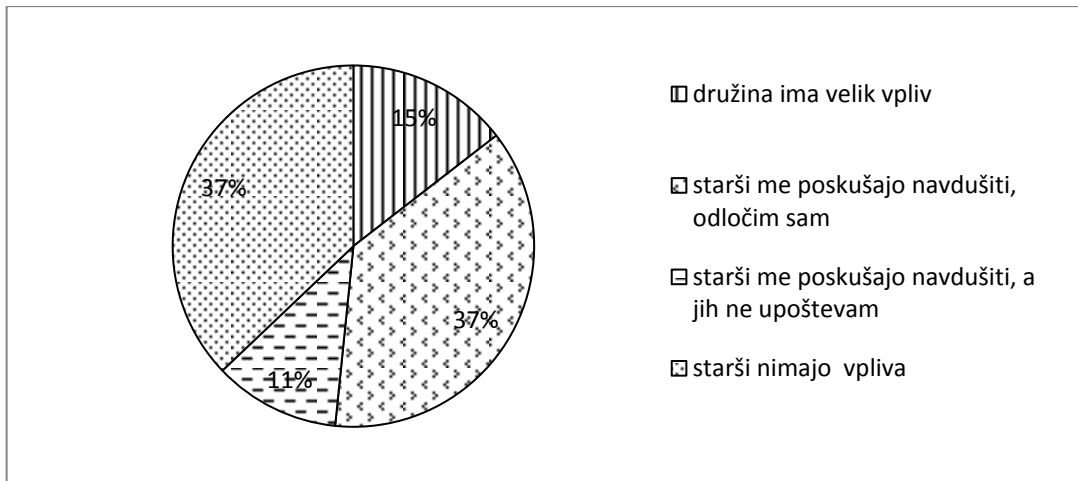
V enem izmen vprašanju nas je zanimalo, koliko vpliva ima družina na prosti čas. Pri osnovnošolcih je slaba polovica odgovorila, da jih starši poskušajo nad kakšno dejavnostjo navdušiti, vendar se sami odločijo. Četrtnina jih je odgovorila, da starši nimajo nobenega vpliva in tega niti ne skušajo, malce manj kot četrtnina jih je odgovorila, da ima družina velik vpliv, 6 % pa jih je odgovorilo, da predlogov staršev ne upoštevajo.

Graf 10: Vpliv družine na prosti čas pri osnovnošolcih

Pri srednješolcih sta bila deleža odgovorov, da starši nimajo vpliva in da jih starši skušajo navdušiti enaka. 15 % odgovorov je bilo, da ima družina velik vpliv, kar je skoraj 10 % manj kot pri osnovnošolcih. 11 % srednješolcev pa je odgovorilo, da ne

upoštevajo staršev. To je za 5 % več kot pri srednješolcih, kar pa nas niti ni presenetilo, saj smo pričakovali, da srednješolci manj upoštevajo starše kot osnovnošolci.

Graf 11: Vpliv družine na prosti čas pri srednješolcih

Iz rezultatov lahko sklepamo, da srednješolci manj upoštevajo starše, ti imajo manjši vpliv na izbiro dejavnosti srednješolcev kot starši osnovnošolcev. Ta rezultat je pričakovan, saj so srednješolci starejši, bolj samostojni in manj odvisni od staršev. Imajo več možnosti, da se sami odločajo in sprejemajo odločitve o svojem prostem času.

5 RAZPRAVA

H1: Več kot 70 % anketiranih ima vsaj eno uro prostega časa na dan. POTRJENA.

To hipotezo potrjuje graf 5, ki prikazuje, koliko prostega časa imajo anketiranci. Ugotovili smo, da ima 85 % anketiranih vsaj eno uro ali več prostega časa dnevno.

H2: 70 % anketiranih, ki se ukvarjajo s kakšnim športom, meni, da le-ta postane obveznost. OVRŽENA.

To hipotezo lahko ovržemo s pomočjo grafa 6, ki pravi, da tako trdi zgolj 48 %. 27 % učencev na to vprašanje ni znalo odgovoriti, ker se s športom ne ukvarjajo.

H3: Srednješolci so bolj svobodni pri izbiranju dejavnosti v prostem času kot osnovnošolci. OVRŽENA.

To hipotezo smo ovrgli, saj se med rezultati osnovnošolcev in srednješolcev ni pojavilo nobene bistvene razlike.

H4: Manj kot 50 % anketiranih je zadovoljnih s količino in načinom preživljanja prostega časa. POTRJENA.

Hipotezo 4 potrjuje graf 9, ki prikazuje, da je 42 % anketirancev zadovoljnih s količino in načinom preživljanja prostega časa.

H5: Učenci osnovne šole imajo v povprečju več prostega časa kot srednješolci. OVRŽENA.

To hipotezo lahko ovržemo z grafoma 3 in 4, saj so osnovnošolci in srednješolci na odgovore odgovorili pretežno enako, rezultati se razlikujejo le za en ali dva procenta, kar skoraj ni nobena razlika, zato lahko predvidevamo, da imajo osnovno in srednješolci približno enako količino prostega časa.

H6: Pri osnovnošolcih ima družina večji vpliv na njihove odločitve o preživljanju prostega časa kot pri srednješolcih. POTRJENA.

To hipotezo potrujeta grafa 10 in 11, ki nam prikazujeta, da več osnovnošolcev meni, da ima družina vpliv na preživljanje prostega časa. 69 % osnovnošolcev meni, da ima

družina vpliv na preživljanje prostega časa in 52 % srednješolcev meni, da družina vpliva na odločitve o preživljanju prostega časa.

6 ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga, nam je v celoti uspela pridobiti podatke, ki smo jih želeli.

Ocenjujemo, da je izvedba vprašalnika odlično uspela, saj so jo osnovnošolci in srednješolci vzeli resno in odgovorno. Anketa je pokazala nekaj glavnih ugotovitev. Skoraj večina otrok (85 %) ima vsaj eno uro ali več prostega časa na dan, ne glede na to, ali so osnovnošolci ali srednješolci. Ugotovili smo, da anketiranci menijo (48 %), da šport, s katerim se ukvarjajo, sčasoma postane obveznost. V tej ugotovitvi smo lahko uporabili le tiste, ki se ukvarjajo s športom. Pri izbiranju dejavnosti v prostem času smo pričakovali, da bo več osnovnošolcev menilo, da družina vpliva na izbiranje dejavnosti, a smo ugotovili, da je število osnovnošolcev in srednješolcev, ki meni tako, približno enako (67 % osnovnošolcev in 65 % srednješolcev). Pri vprašanju, ali so mladostniki zadovoljni s količino in načinom preživljanja prostega časa, smo ugotovili, da je skoraj polovica zadovoljna s količino in načinom preživljanja prostega časa (42 %). Nezadovoljstvo druge polovice mladostnikov z načinom preživljanja prostega časa je posledica različnih stvari, kot sta na primer pomanjkanje denarja oz. premajhna količina denarja za določeno dejavnost ali te dejavnosti ni v njihovem okolju, vendar je odstotek le-teh majhen. Najbolj nas je presenetilo, da imajo glede na odgovore osnovnošolci in srednješolci približno enako količino prostega časa dnevno, saj smo predvidevali, da imajo osnovnošolci več prostega časa kot srednješolci, saj imajo srednješolci v šolah več snovi oz. potrebujejo več časa za učenje, ampak so nam anketni vprašalniki pokazali, da smo se motili. Pri osnovnošolcih ima družina večji vpliv na odločitve o preživljanju prostega časa kot pri srednješolcih, saj 69 % osnovnošolcev meni, da družina vpliva na odločitve o preživljanju prostega časa, pri srednješolcih pa 52 % .

Ugotovitve odpirajo nova vrata za nova raziskovanja, pri katerih bi lahko v raziskavo vključili tudi odrasle ter vse ločili po spolih. Raziskovalna naloga je koristna za raziskavo in za primerjavo čez nekaj let, če se bo v tem času količina in način prostega časa s tehnologijo in napredkom spremenil.

Menimo, da je naša raziskovalna naloga uporabna za lažje razumevanje, kaj menijo mladostniki o njihovem prostem času, kako ga preživljati in kako zelo družina in ostale odgovornosti vplivajo na njihov prosti čas oz. kako ga preživljajo.

7 SEZNAM LITERATURE

Knjižni viri

1. Hayek, A. Friedrich, Ustava za svobodo, zavod za humanistiko, Ljubljana: Inštitut Nove revije, 2012
2. Hočevar, F., Mesec, B., Prosti čas. Zbirka Priročniki, Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Ljubljana, 1981
3. Kristančič, A., Svoboda izbire – moj prosti čas, AA Inserco – svetovalna družba, Ljubljana, 2007
4. Lušina, B., Prosti čas (diplomsko delo), Ljubljana, 2011
5. SSKJ, Slovar slovenskega knjižnega jezika, Izdala slovenska akademija znanosti in umetnosti; znanstvenoraziskovalni center slovenske akademije znanosti in umetnosti, inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana, 1995
6. Šuster, D., O svobodni volji, Dialogi, Založba Aristej, Maribor, 2007

Internetni viri

1. <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (6.1.2014, 19.05.)

8 PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Sva Mojca in Patricia, učenki 9. razreda OŠ Vojnik in piševa raziskovalno nalogo na temo svobodne izbire dejavnosti v prostem času. Prosiva te, da rešiš spodnji anketni vprašalnik. Pozorno preberi vsa vprašanja in odgovore in odgovarjaj iskreno. Možen je samo en odgovor, razen če je drugače navedeno. Celotna anketa je popolnoma anonimna.

1. Spol: M Ž 2. Starost: a. 13 let b. 14 let c. 15 let d. 16 let e. več kot 16 let
3. Šola, ki jo obiskuješ:
a. osnovna šola b. srednja šola
4. Kaj je zate prosti čas?
a. Čas za sprostitev.
b. Čas, ko sem lahko sam/a
c. Čas, ki ga preživim, kot želim.
d. Čas za igro in športne aktivnosti.
e. Čas brez obveznosti.
f. Čas za zabavo.
g. Drugo: _____
5. Koliko prostega časa imaš v povprečju na dan? Zanimajo nas dnevi med tednom, od ponedeljka do petka, v času rednega pouka (ko ni počitnic).
a. Manj kot eno uro.
b. 1-2 uri.
c. 3-4 ure.
d. 5 ur in več.
e. Nimam prostega časa.
6. Ali se ti zdi, da imaš dovolj prostega časa?
a. Ne, imam ga premalo.
b. Da, ravno prav.
c. Imam ga preveč.
7. S čim se najraje oz. najpogosteje ukvarjaš v prostem času?
a. Počivam.
b. Berem.
c. Rekreativno se ukvarjam s športom (drsanje, smučanje, rolanje, kolesarjenje ...).
d. Treniram kakšen šport (v klubu).
e. Se v živo družim s prijatelji.
f. Igram računalniške igrice.
g. Preživim ga na internetu (družabna omrežja, aplikacije, e-mail ...).
h. Igram družabne igre.
i. Družim se s člani družne.
j. Se igram s hišnim ljubljencem, hodim na sprehode.
k. Poslušam glasbo.
l. Gledam televizijo.
m. Obiskujem krožke ali popoldanske dejavnosti (napiši, katere: _____).

8. Kaj bi še rad/-a počel/-a v prostem času? (možnih je več odgovorov)
- Nič.
 - Se ukvarjal/-a s športom.
 - Preživel/-a čas v naravi.
 - Se družil/-a s prijatelji.
 - Bil/-a na računalniku / televiziji.
 - Obiskoval/-a različne tečaje.
 - Imela/-a domačo žival.
 - Drugo: _____.
9. Zakaj tega ne moreš početi? (možnih je več odgovorov)
- Starši mi ne dovolijo / nočejo kupiti / plačati.
 - Starši se bojijo zame.
 - Nimam časa.
 - Ni primernih pogojev.
 - Želenega nimam na voljo.
 - Moram se učiti.
 - Drugi nimajo časa.
10. Ena od pogostih možnosti, kako mladi preživljamo svoj prosti čas, je ukvarjanje s športom. Pogosto šport postane redna oblika dodatnega dela. Ali meniš, da lahko šport, s katerim se ukvarjaš, sčasoma postane ne več tvoja prosta izbira, temveč obveznost in omejuje tvojo svobodo v prostem času?
- Ne ukvarjam se s športom, zato na to vprašanje ne znam odgovoriti.
 - Da, šport lahko postane obveznost, ki me omejuje pri sproščanju v prostem času.
 - Da, šport me občasno ovira, da bi preživljal prosti čas tako, kot si najbolj želim.
 - Ne, šport je edino, kar me veseli delati v prostem času.
11. Ali družina vpliva na tvoje odločitve o preživljanju prostega časa?
- Da, družina ima velik vpliv.
 - Da, starši me poskušajo navdušiti nad kakšno dejavnostjo ali mi jo predlagajo, odločitev sprejemam sam/-a.
 - Ne, starši me poskušajo navdušiti nad kakšno dejavnostjo, a jih ne upoštevam.
 - Ne, starši nimajo nobenega vpliva in tega niti ne poskušajo narediti.
12. Ali svobodno izbiraš dejavnosti v prostem času?
- Ne.
 - Občasno.
 - Da.
 - Ne vem.
13. Kdo ali kaj najbolj vpliva na to, **koliko** prostega časa imaš?
- Prijatelji.
 - Družina.
 - Šola.
 - Obšolske dejavnosti.
 - Drugo: _____.

14. Kdo najbolj vpliva na tvojo odločitev, **kako** boš preživel/-a svoj prosti čas?
- a. Sam.
 - b. Prijatelji in vrstniki.
 - c. Družina.
 - d. Šola.
 - e. Cena dejavnosti.
 - f. Popularnost neke dejavnosti v mojem okolju, med prijatelji.
 - g. Drugo: _____.
15. Ali si zadovoljen/-a s količino in načinom preživljanja svojega prostega časa?
- a. Da, popolnoma zadovoljen/-a.
 - b. Ne, prostega časa imam premalo.
 - c. Ne, če bi imel/-a več denarja, bi se ukvarjal/-a s čim drugim.
 - d. Ne, prostega časa si ne znam organizirati.
 - e. Ne, dejavnosti, ki si jih želim, ni v našem okolju.
 - f. Ne, starši me pri preživljanju prostega časa preveč omejujejo.
 - g. Drugo: _____.